

AZ ANYANYELV AZ ÉLETEMBEN

AZ ANYANYELV AZ ÉLETEMBEN

Egy pályázat legjobb darabjai

ANYANYELVÁPOLÓK SZÖVETSÉGE
TINTA KÖNYVKIADÓ
BUDAPEST, 2009

Válogatás az Oktatási és Kulturális Minisztérium
anyanyelvi pályázataiból

Szerkesztette
BALÁZS GÉZA ÉS GRÉTSY LÁSZLÓ

OKTATÁSI ÉS KULTURÁLIS MINISZTERIUM

© A szerzők, 2009
© A szerkesztők, 2009

ISBN 978-963-9902-37-4

Kiadja az Anyanyelvpolók Szövetsége és a Tinta Könyvkiadó
1116 Budapest, Kondorosi út 17.
Tel.: 06/1/371-0501; e-mail: info@tintakiado.hu
Honlap: www.tintakiado.hu
A kiadásért felelős: Kiss Gábor,
a Tinta Könyvkiadó igazgatója

ELŐSZÓ

Az az anyanyelvi pályázat, amelynek java terméséből egy kötetnyi válogatást adunk közre, immár a tizenegyedik azok sorában, amelyeket a Nemzeti Kulturális Örökség Múzeuma, majd az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) hirdetett meg az Anyanyelvápolók Szövetségének szakmai támogatásával. A szövetség már ezelőtt, az 1989-i megalakulása utáni első évben meghirdetett egy ún. „nyelviértékmentő” pályázatot, amellyel az volt a célja, hogy a nyelvnek egy-egy településhez vagy foglalkozási csoporthoz kötődő szavait ne hagyja veszendőbe menni, őrizze meg az enyészettől. Az 1990-es években több más anyanyelvi pályázatot is útjára bocsátott. Ezekről a pályázatokról azonban azt kell mondanunk, hogy bár egytől egyig hasznos, a nyelvi értékek megőrzésének nemes eszméjét jól szolgáló, s ilyen szempontból sikeres, pályázatok voltak, de – mivel a szövetség kezdetől fogva mindmáig civil szerveződésű közösség, amelynek saját bevételei, anyagi forrásai nincsenek – olyan országos visszhangot, amelyet a mindenkori kulturális minisztériummal 1999 óta közösen meghirdetett, a minisztérium által mindig jelentős pénzdíjakkal megtámogatott, rangossá tett pályázatok keltenek, bizony nem keltettek, s ezt nem is lehetett elvárni tőlük.

Tíz évvel ezelőtt azonban megváltozott a helyzet. Az akkori kulturális minisztérium vezetője maga ajánlotta az Anyanyelvápolók Szövetségének, hogy hirdessenek közösen pályázatot anyanyelvi kultúránk őrzésére és korszerűsítésére. A tárca minisztere, hogy a téma fontosságát mindenki számára nyilvánvalóvá tegye, már a pályázati felhívásban jelezte, hogy az Anyanyelvápolók Szövetségével közösen meghirdetett pályázat legjobbjai „20 000 forinttól 500 000 forintig terjedő díjazásban részesülnek, és a nyelvközösség szempontjából legértékesebb pályaműveket a minisztérium külön kiadványban jelenteti meg”.

Az akkori pályázat sikere teljes mértékben igazolta a várakozásokat. Igen értékes pályamunkák érkeztek be, s a legjobb pályaművek vagy azoknak egy részlete már 2000-ben meg is jelent a miniszter által ígért kiadványban *Anyanyelvoinkről – anyanyelvoinkért* címmel.

A kiválóan bizonyult kezdemény a következő évben is folytatódott – akkor már egyszerre két pályázatot hirdettünk meg közösen –, majd nagy örömünkre folytatódott a következő években is. A kormányváltás után is, annak ékes bizonyítékeként, hogy az anyanyelv megbecsülése, valamint annak fel- és elismerése, hogy a nemzeti és anyanyelvi tudatunk megerősítésére, nyelvi hagyományaink őrzésére és ápolására, anyanyelvünk korszerűsítésére szolgáló törekvések politikai irányultságtól függetlenül minden kormány s minden magyar ember, az egész nemzet számára fontosak, nélkülözhetetlenek. Ennek a dicséretes törekvésnek eredményeként máig nem kevesebb mint tíz közös anyanyelvi pályázatot hirdetett meg az oktatási tárca közösen az Anyanyelv-ápolók Szövetségével, s mind a tíz pályázat anyagának a legjava kötetben is megjelent az anyanyelvüket, legfőbb nemzeti összetartó erőnket szerető és gondozását egyik legfőbb kötelességüknek tartó magyarok nagy öröme. A már említett elsőkön kívül megjelent kötetek, amelyek mindegyikére nemegyszer hivatkoznak is nyelvészek, nyelv-művelők és rokon szakmabeliek, a következők: *Nyelvi illem – nagyszülein kiskorában*; *Szójátékos anyanyelvünk*; *Anyanyelvi rejtvénytár*; *Informatikai technológia és nyelvhasználat*; *A 20. századi magánlevelek nyelvi világa*; *Sportnyelvünk a 21. század elején*; *Az Európai Unió és a nyelvek*; *Új jelenségek a magyar nyelvben*; *Nyelv és nyelvhasználat a családban*.

Most pedig essék szó a legutóbbi pályázatról, arról, amelyet az OKM és a szövetség 2008 októberében hirdetett meg! Ez a pályázat voltaképpen nem is egy, hanem kettő, még ha a címük hasonlít is egymáshoz. Az egyiké: *Az anyanyelv az ember(ek) életében*, a másiké pedig: *Az anyanyelv az (én) életemben*. Könnyű belátni, hogy az első tárgyyszerűbb, a második személyesebb. A pályázók – a felhívás szellemében, annak instrukciói nyomán – általában meg is jelölték, hogy munkájuk ide vagy oda tartozik-e. A megadott határidőig összesen 186 pályamű érkezett be; több, mint bármelyik eddig közösen meghirdetett pályázatra. Közülük hatvanvalahány tartozik az első csoportba, s mintegy száz-húsz a másodikba, a személyesebb hangúba. Ugyancsak nagyjából ugyanilyen, egyharmad/kétharmad arány mutatkozik meg az egyéb szempontok szerinti csoportosításban is. Pl. a pályázóknak kb. egyharmada férfi, kétharmada pedig nő; csaknem egyharmada határainkon túli, valamivel több mint kétharmada pedig magyarországi. További csoportosításokat mellőzve most már a teljes pályázati anyagról együttesen azt állapíthatjuk meg, hogy a pályázók, akik közül 178-an magánemberek, 8 pedig civil szervezet, szinte kivétel nélkül igen komolyan vették feladatukat, s igényesen megfogalmazott vagy legalábbis érté-

kelhető munkát küldtek be. Silány, teljesen értéktelen pályamunka egy sem érkezett be, legföljebb néhány olyan, amelyik azért nem volt figyelembe vehető, mert tárgyánál fogva nem felelt meg a felhívásnak.

Ezek után érthető, hogy a háromtagú bírálóbizottságnak, amelynek minden tagja minden egyes pályamunkát gondosan elolvasott, s egy több szempontra is kiterjedő, egységes értékelő lapon szövegesen és számokkal külön-külön is minősített, egyáltalán nem volt könnyű dolga, amikor a 2009. április 16-i értékelő ülésen döntenie kellett a pályázók helyezéséről s a díjak odaítéléséről. Ám többórás ülés, tanácskozás után végül is – részben a díjazhatók létszámának megemlése, illetve különdíjak felajánlása révén – sikerült mindenki számára megnyugtató, a pályázók számára pedig kedvező, igazságos döntést hozni. Ennek eredményeként a 2009. június 4-i ünnepélyes díjátadó ünnepségen a Petőfi Irodalmi Múzeumban összesen 19-en vehettek át valamilyen díjat, további 19-en, tehát a díjasokkal éppen azonos számban, pedig elismerőoklevél-jutalomban részesültek. A szép kiállítású oklevelet talán jogosan nevezhetjük szintén jutalomnak.

Ebben a kötetben 29 pályázó munkáját, azaz többnyire annak valamelyik részét tesszük közzé. A pályázat mindegyik díjazottja szerepel benne legalább munkája egy részletének erejéig, az oklevelet elnyert pályázók munkái közül pedig tízből mutatunk be egy-egy részt. Még gazdagabban is meríthettünk volna, de a terjedelmi korlátokat egy bizonyos határon túl már nem hághattuk át.

A kötet tanulmányai a következő tematikai egységekbe sorolhatók: tanulmányok (felmérések), esszék, szépirodalmi munkák (versek). Mivel azonban ezek aránya változatos, nem lett volna célszerű e három csoportba sorolva közölni a pályaműveket. Megtehetjük volna azt is, hogy a díjak sorrendjében közöljük a munkákat. Ez is vegyes képet mutatott volna. Ezért megmaradtunk a szerzők nevének betűrendjénél (illetve csoportos pályázat esetén a beadó alapítvány neve szerepel a betűrendben). Ennek következtében egymás mellett nagyon különböző tematikájú és műfajú írások szerepelnek, de reméljük, hogy éppen ez a változatosság ad lehetőséget minél több munka elolvasására.

A pályázatok közül csak néhányat közlünk teljes terjedelmében. Mindig a legeredetibb, legérdekesebb részeket választottuk ki, ahol túlzottan hosszú tudományos bevezető szerepelt, rendszerint abból hagyunk el. A pályázóknak bizonyára módjuk lesz kimondottan tudományos fórumon is közzétenni a teljes változatot. (A szerzők doktori titulusát csak a jogászdoktorok esetében tüntettük fel.)

Azt reméljük, hogy a kötetbe felvett írásokból, noha ezek terjedelme némi túlzással csupán csepp a tengerben, sajátos módon mégis valamiképpen megmutatkozik, kibontakozik az egésznek minden tulajdonsága, színpompája.

Csepp a tengerben? Nem. Inkább: cseppben a tenger. Legalábbis mi ezt szeretnénk.

Balázs Géza és Grétsy László